

Uur van de waarheid

*Een woord van geloof, hoop en liefde
uit het hart van het Palestijnse lijden*

Een Palestijns Kairos Initiatief
2009

Een woord van steun en bemoediging

We hebben de kreet van onze kinderen gehoord

Wij, de patriarchen en hoofden van de kerken van Jeruzalem, hebben de kreet van hoop gehoord die onze kinderen hebben geuit in deze moeilijke tijden, namelijk dat wij nog steeds bestaan in dit Heilige Land. Wij ondersteunen hen en staan naast hen in hun geloof, hoop en liefde en hun visie op de gebeurtenissen die we meemaken. Wij steunen deze oproep aan al onze gelovigen en aan alle Israëlitische en Palestijnse leiders, aan de internationale gemeenschap en iedere kerk van de wereld om voort te maken met het bewerkstelligen van gerechtigheid, vrede en verzoening in het Heilige Land. We bidden God om elke mogelijke zegen en overvloed aan kracht voor onze kinderen om effectief bij te dragen aan de opbouw van hun gemeenschap en alle kwaad weg te doen. Zo kan er een gemeenschap ontstaan waarin liefde, trouw, rechtvaardigheid en vrede regeren.

Zijne Gelukzaligheid Theophilos III
Zijne Gelukzaligheid, Patriarch Fouad Twal
Zijne Gelukzaligheid, Patriarch Torkom Manougian
Zijne Hoogwaardige Excellentie, Aartsbisschop dr. Anba Abraham
Zijne Hoogwaardige Excellentie, Aartsbisschop Abba Mathaious
Zijne Eminentie, Aartsbisschop Joseph-Jules Zerey
Zijne Hoogwaardige Excellentie, Monseigneur Gregor Peter Malki
Zijne Hoogwaardige Excellentie, Aartsbisschop Mar Swerios Malki Murad
Zijne Hoogwaardige Excellentie, Monseigneur dr. Munib A. Younan
Zijne Eminentie, Aartsbisschop Paul Nabil Zayah
Zeereerwaarde Pater Custos Pierbattista Pizzaballa
Zijne Hoogwaardige Excellentie, Monseigneur Raphael Minassian
Zijne Hoogwaardige Excellentie, Monseigneur Suheil Dawani

VOORWOORD

**Op een historisch moment van eenheid onder Palestijnse christenen presenteren we het document getiteld:
Uur van de waarheid: een woord van geloof, hoop en liefde uit het hart van het Palestijnse lijden.**

Het document is het resultaat van meer dan een jaar samenwerken en benadrukt christelijke en algemeen menselijke waarden. Het roept de internationale gemeenschap op om naast de verdrukten te gaan staan, de Palestijnen hun fundamentele mensenrechten te geven en de Israëli's te bevrijden van het geweld dat hun bezetting teweeg brengt. Ook roept het christenen over de hele wereld op de uitleg van de Bijbel opnieuw te overwegen en een uitleg te vermijden die dient om de aantasting van onze rechten op bijbelse en theologische gronden te legitimeren.

De initiatiefnemers van dit document roepen op de noodzaak in te zien van een samenleven tussen christenen, moslims en joden met wederzijds respect. Net als het Kairos Document van 1985 in Zuid-Afrika, dat opriep tot verzet, gerechtigheid en verzoening om een einde te maken aan de wreedheden door het apartheidsregime. Dit Palestijns christelijke document dringt bij plaatselijke christenen aan op geduld, volharding, hoop en medewerking. Tegelijkertijd roept het de kerken, overheden, individuen en de internationale gemeenschap op om een systeem van economische sancties en boycot van Israël in te stellen. Het document is niet als een actie van wraakneming bedoeld. Het doel is juist een rechtvaardige en blijvende vrede te bewerkstelligen die een einde maakt aan de Israëlische militaire bezetting.

Vorbereid en opgesteld door:

Zijne Gelukzaligheid, patriarch Michel Sabbah
Bisschop, Dr. Munib Younan
Aartsbisschop, Dr. Atallah Hanna
Pater Dr. Gamal Khader
Pater Dr. Rafiq Khoury
Ds. Dr. Mitri Raheb
Ds. Dr. Naim Ateek
Ds. Dr. Yohana Katanacho
Dr. Giries Khoury
Mevr. Cedar Duaybis
Mevr. Nora Kort
Mevr. Lucy Thalgieh
Dhr. Nidal Abu Zulof
Dhr. Rifaat Kassis – coördinator van het initiatief

INLEIDING

Wij, een groep Palestijnse christenen, schreeuwen om recht. Nadat we met elkaar gebeden hebben, na bezinning en gedachtewisseling over het lijden dat ons land treft onder Israëlische bezetting, schreeuwen we nu onze nood uit. Dat doen we met een kreet van hoop in de afwezigheid van alle hoop, een kreet vol van gebed en vertrouwen in God, die volhardt in zijn goddelijke voorzienigheid voor alle inwoners van dit land. We spreken ons vandaag uit, geïnspireerd door het geheim van Gods liefde voor alle mensen en het mysterie van zijn goddelijke aanwezigheid in de geschiedenis van alle volken en, op bijzondere wijze, ook in de geschiedenis van ons land. Vanuit ons christelijk geloof en ons Palestijnse bewustzijn hier thuis te horen, verkondigen wij een woord van geloof, hoop en liefde.

Waarom nu? Omdat we vandaag op een doodlopende weg zijn beland in de tragedie van het Palestijnse volk. De regeringsleiders nemen genoeg met crisismanagement, in plaats van zich serieus in te zetten om een einde te maken aan de crisis. Dit vult de harten van de gelovigen met pijn en vragen. Wat doet de internationale gemeenschap, wanneer zij hiermee wordt geconfronteerd? Wat doen de politieke leiders in Palestina, in Israël en in de Arabische wereld? En wat doet de kerk? Het probleem stijgt uit boven een politieke kwestie, omdat er mensen aan te gronde gaan. Die zorg zouden kerken zich moeten aantrekken.

Wij richten ons tot onze broeders en zusters in geloof, leden van de kerken in ons land. We roepen als christenen en als Palestijnen uit naar onze godsdienstige en politieke leiders, naar onze Palestijnse maatschappij en de Israëlische maatschappij, naar de internationale gemeenschap en naar onze broeders en zusters, christelijke geloofsgenoten in de kerken op heel onze wereld.

1 DE HUIDIGE WERKELIJKHEID

1.1 *“Zij zeggen: “Vrede, vrede”, maar er is geen vrede.” (Jer. 6:14)* In deze tijd spreekt iedereen over vrede in het Midden-Oosten en over het vredesproces. Tot op heden zijn het slechts woorden gebleken. De realiteit is die van de Israëlische bezetting van de Palestijnse gebieden. Wij zijn beroofd van onze vrijheid en alles wat daaruit voortkomt.

1.1.1 De scheidingsmuur, gebouwd op Palestijns grondgebied dat om die reden grotendeels onteigend is, heeft onze steden en dorpen tot gevangenen gemaakt. Ze worden apart van elkaar gehouden en zijn zo gemaakt tot verstrooide en verdeelde stukjes grond. Gaza blijft leven onder inhumane condities door een permanenteblokkade en afgesneden van de andere Palestijnse gebieden. Vooral na de wrede oorlog, waarmee Israël het overviel in december 2008 en januari 2009.

1.1.2 Israëlische nederzettingen vernielen ons land in de naam van God en met bruto geweld. Zij beheersen onze natuurlijke bronnen, waaronder water en landbouwgrond. Honderdduizenden Palestijnen worden daardoor beroofd van het gebruik van hun eigen water en landbouwgrond. Deze nederzettingen blokkeren iedere weg naar een politieke oplossing.

1.1.3 De harde werkelijkheid is de dagelijkse vernedering waaraan we onderworpen zijn bij de militaire checkpoints, op weg naar onze banen, scholen en ziekenhuizen.

1.1.4 De harde waarheid is het gescheiden houden van leden van hetzelfde gezin. Daardoor is het voor duizenden Palestijnen onmogelijk een geregeld familieleven te leiden, vooral wanneer een van beide huwelijkspartners geen Israëlisch identiteitsbewijs heeft.

1.1.5 Vrijheid van godsdienst wordt ernstig belemmerd. De vrijheid om heilige plaatsen te bezoeken wordt mensen ontzegd onder het mom van veiligheidsmaatregelen. Voor veel christenen en moslims uit de Westbank en Gaza zijn Jeruzalem en haar godsdienstige plaatsen verboden terrein. Zelfs inwoners

van Jeruzalem hebben te maken met restrictieve maatregelen tijdens godsdienstige hoogtijdagen. Sommige van onze Arabische geestelijken wordt regelmatig de toegang tot Jeruzalem ontzegd.

1.1.6 Vluchtelingen zijn ook onderdeel van onze realiteit. Velen van hen leven nog altijd in kampen onder moeilijke omstandigheden. Zij hebben recht op terugkeer en wachten al generatie na generatie op terugkeer naar hun land. Wat zal hun lot zijn?

1.1.7 Duizenden gevangenen kwijnen weg in Israëlische gevangenen. Ook zij zijn onderdeel van onze werkelijkheid. De Israëli's bewegen hemel en aarde om een enkele gevangene vrij te krijgen, maar wanneer krijgen de duizenden Palestijnse gevangenen hun vrijheid terug?

1.1.8 Jeruzalem is het hart van onze werkelijkheid. De stad is tegelijkertijd symbool van vrede en teken van conflict. Terwijl de scheidingsmuur Palestijnse wijken splitst, gaat men steeds maar door de stad te ontdoen van haar Palestijnse burgers, christenen en moslims. Hun identiteitskaarten worden ingenomen. Met de inname van die kaarten vervalt hun recht om in de stad te verblijven. Hun huizen worden vernietigd of onteigend. Jeruzalem, stad van verzoening, is een stad van discriminatie en uitsluiting geworden, een bron van strijd in plaats van vrede.

1.2 Een ander onderdeel van onze werkelijkheid is dat Israël weigert zich te houden aan internationale wetten en resoluties. Hierop volgt de verlamme reactie van de Arabische wereld en de internationale gemeenschap. Mensenrechten worden geschonden en ondanks de vele rapporten van lokale en internationale mensenrechtenorganisaties gaat het onrecht door.

1.2.1 Palestijnen die binnen de staat Israël wonen, hebben te maken met historisch onrecht. Zij lijden onder een discriminerende politiek, terwijl zij als burgers zouden moeten beschikken over de rechten en plichten van burgerschap. Zij wachten op de realisatie van hun volledige burgerrechten en willen een gelijke behandeling als burgers van eenzelfde staat.

1.3 Emigratie is een volgend element van onze werkelijkheid. Vele jonge Palestijnen, christenen en moslims, besluiten te emigreren, omdat het ontbreekt aan visie en ook maar een sprankje hoop op vrede en vrijheid. Daardoor wordt het land beroofd van zijn

belangrijkste en rijkste bron: een goed opgeleide, jonge generatie. Het sterk krimpande aantal christenen, vooral in Palestina, is een van de gevaarlijke consequenties van dit conflict, van de lokale en internationale verlamming en van de onmacht om een omvattende oplossing voor dit probleem te vinden.

1.4 Geconfronteerd met deze werkelijkheid, rechtvaardigen de Israëli's hun acties als zelfverdediging, inclusief de bezetting, collectieve straffen en allerlei andere maatregelen van vergelding tegen Palestijnen. Naar onze mening zet deze visie de werkelijkheid op zijn kop. Inderdaad is het zo dat Palestijnen zich verzetten tegen de bezetting. Zonder bezetting zou dit echter niet nodig zijn en zouden de gevoelens van angst en onveiligheid niet bestaan. Zo zien wij de situatie. Wij doen daarom een dringend beroep op de Israëli's hun angstgevoelens af te schudden en een einde te maken aan de bezetting. Dan zullen zij een nieuwe wereld zien waarin geen angst is en geen dreiging, maar veiligheid, gerechtigheid en vrede.

1.5 Het Palestijnse antwoord op de werkelijkheid was tot nog toe divers. Sommigen reageerden door te onderhandelen. Dit was de officiële houding van de Palestijnse Autoriteit, maar bevorderde het vredesproces niet. Enkele politieke partijen volgden de weg van gewapend verzet. Israël gebruikte dit als argument om de Palestijnen van terrorisme te beschuldigen en zo de ware aard van het conflict te verhullen. Zij deden de situatie voorkomen als een Israëlische oorlog tegen Palestijns terrorisme en niet als legitiem Palestijns verzet tegen een Israëlische bezetting met als doel die bezetting te beëindigen.

1.5.1 De tragedie verdiepte zich met het interne conflict tussen Palestijnen onderling en met de afscheiding van Gaza van de rest van de Palestijnse gebieden. Hier moet echter opgemerkt worden dat, hoewel er verdeeldheid is tussen Palestijnen onderling, de internationale gemeenschap hiervoor in belangrijke mate verantwoordelijk is. Die weigert op een constructieve manier om te gaan met de wil van het Palestijnse volk, zoals die tot uitdrukking kwam in de uitkomst van de democratische en wettige verkiezingen in 2006.

We willen hier nogmaals herhalen dat onze christelijke boodschap temidden van dit alles, temidden van de catastrofe waarin wij leven, een woord wil zijn van geloof, hoop en liefde.

2 EEN WOORD VAN GELOOF

*Wij geloven in God,
een goede en rechtvaardige God.*

2.1 Wij geloven in God, Schepper van het universum en van de mensheid. Wij geloven in een goede en rechtvaardige God, die van al zijn schepselen houdt. We geloven dat iedere mens door God naar zijn beeld en gelijkenis is geschapen en dat een ieder zijn of haar waardigheid ontleent aan de waardigheid van de Almachtige. Wij geloven dat deze waardigheid voor ieder van ons dezelfde is. Dit belijden betekent voor ons, hier en nu en in het bijzonder in dit land, dat God ons niet schiep om elkaar te bestrijden. We zouden elkaar juist moeten ontmoeten en elkaar liefhebben om het land met elkaar in vrede en met wederzijds respect op te bouwen.

2.1.1 Wij geloven in het eeuwige Woord van God: zijn eniggeboren Zoon, Jezus Christus, die Hij zond als de Redder van de wereld.

2.1.2 Wij geloven in de Heilige Geest, die de kerk en de mensheid begeleidt op haar weg. Het is de Geest die ons helpt de Heilige Schrift te verstaan, zowel het Oude als het Nieuwe Testament in hun eenheid, hier en nu. De Geest maakt de Openbaring van God manifest aan de mensheid, in verleden, heden en toekomst.

Hoe verstaan wij het Woord van God?

2.2 Wij geloven dat God tot mensen heeft gesproken, hier in ons land. "Op velerlei wijze en langs velerlei wegen heeft God in het verleden tot de voorouders gesproken door de profeten, maar nu de tijd ten einde loopt, heeft Hij tot ons gesproken door zijn Zoon, die Hij heeft aangewezen als enig erfgenaam en door wie hij de wereld heeft geschapen." (Heb. 1: 1-2)

2.2.1 Wij, Palestijnse christenen, geloven zoals alle christenen in de wereld dat Jezus Christus gekomen is om Wet en Profeten te vervullen. Hij is de alfa en de omega, het begin en het einde. In zijn licht en door de leiding van de Heilige Geest, lezen we de Heilige Schrift, laten de woorden tot ons doordringen

en verklaren de Schrift zoals ook Jezus Christus die verklaarde voor de twee leerlingen onderweg naar Emmaüs. Zoals in het evangelie naar Lucas staat geschreven: *“Daarna verklaarde hij hun al wat er in al de Schriften over hem geschreven stond, en hij begon bij Mozes en de Profeten.”* (Lucas 24:27)

2.2.2 Onze Heer Jezus Christus kwam om te verkondigen dat het Koninkrijk van God nabij was. Daarmee veroorzaakte hij een revolutie in het leven en het geloof van de hele mensheid. Hij kwam met *“een nieuwe leer”* (Marcus 1:27) en wierp zo een nieuw licht op het Oude Testament, op de thema's die raken aan ons christelijk geloof en ons dagelijks leven. Thema's zoals de beloften, de verkiezing, volk van God en het land. Wij geloven dat het Woord van God een levend Woord is, dat op iedere periode in de geschiedenis een specifiek licht werpt. Het laat aan gelovigen zien wat God vandaag te zeggen heeft en niet alleen wat God ooit, in een ver verleden, gezegd zou hebben. Daarom mag het niet zo zijn dat het Woord van God getransformeerd wordt tot een versteende letter, die de liefde van God en zijn voorzienigheid in het leven van volken en individuen perverteert. Dat is precies waar het aan schort in een fundamentalistische Bijbelopvatting, die dood en verderf zaait wanneer het Woord van God in steen verandert. Dat gebeurt, wanneer het van generatie op generatie wordt doorgegeven als een dode letter en vervolgens wordt gebruikt als een wapen in onze huidige geschiedenis om ons te beroven van ons recht op ons eigen land.

Ons land heeft een universele roeping

2.3 Wij geloven dat ons land een universele missie heeft. In deze universaliteit opent zich de betekenis van de beloften, het land, de verkiezing van het volk als inclusief voor heel de mensheid, te beginnen bij alle volkeren in dit land. In het licht van het heilige schrift was de landbelofte nooit een politiek program of bewijs van eigendom, maar veel meer het voorspel op een totale universele verlossing. Het was het begin van de vervulling van het Koninkrijk van God op aarde.

2.3.1 God zond de aartsvaders, de profeten en apostelen naar dit land, zodat zij een universele missie de wereld in zouden brengen. Vandaag leven wij in dit land met drie godsdiensten: jodendom, christendom en islam. Ons land is het land van God, zoals alle landen in de wereld dat zijn. Het is heilig in zoverre God er aanwezig is, want alleen God is heilig. God alleen heiligt het. Het is de plicht van ons die het land bewonen om

de wil van God voor dit land te respecteren. Het is onze plicht het te bevrijden van het kwaad van het onrecht en oorlog. Het is Gods land en daarom moet het een land zijn van verzoening, vrede en liefde. Dit is inderdaad mogelijk. God heeft ons hier geplaatst als twee volken en God geeft ons ook het vermogen om samen te leven en gerechtigheid en vrede te verwezenlijken, als we het maar zouden willen. Dan kunnen we er echt Gods land van maken: *“Van de Heer is de aarde, en alles wat daar leeft, de wereld en die daarin wonen.”* (Psalm 24:1)

2.3.2 Onze aanwezigheid als Palestijnen, christenen en moslims, in dit land is niet toevallig, maar is diep geworteld in de geschiedenis en geografie van dit land, zoals ieder volk verbonden is met het land waarin het leeft. Ons is echter onrecht aangedaan toen wij verdreven werden. Het Westen zocht wegen om de joden te compenseren voor het hun aangedane lijden in de Europese landen, maar deed dat ten koste van ons en ons land. Zij probeerden onrecht recht te zetten, maar creëerden zo een nieuwe situatie van onrecht.

2.3.3 Daar komt nog bij, dat sommige theologen in het Westen proberen een bijbelse en theologische legitimering te geven aan deze inbreuk op onze rechten. In hun uitleg worden de 'beloften van God' voor ons een 'bedreiging van ons bestaan'. Het 'goede nieuws' in het Evangelie zelf wordt voor ons een 'voorbode van de dood'. Wij doen een beroep op deze theologen om hun reflectie op het Woord van God te verdiepen en hun interpretaties bij te stellen in die zin dat zij het Woord van God zien als een bron van leven voor alle volken.

2.3.4 Onze verbondenheid met dit land is een natuurlijk recht. Het is niet alleen maar een ideologische kwestie of een theologisch vraagstuk. Het is een kwestie van leven of dood. Er zijn mensen die het niet met ons eens zijn, maar die ons als vijanden zien, enkel en alleen omdat we zeggen als vrije mensen te willen leven in ons land. Omdat wij Palestijnen zijn, lijden wij onder de bezetting van ons land. Als Palestijnse christenen lijden wij ten gevolge van verkeerde interpretaties van theologen. Geconfronteerd met deze realiteit is het onze opdracht het Woord van God hoog te houden als een bron van leven, niet van dood. Zo blijft 'de goede boodschap' wat het is: 'goed nieuws' voor ons en voor alle mensen. En tegenover hen die ons voortbestaan als Palestijnen, christenen en moslims, bedreigen met de Bijbel in de hand, belijden wij opnieuw ons geloof in God. Want we weten dat het Woord van God niet de oorzaak kan zijn van onze vernietiging.

2.4 Daarom verklaren wij dat gebruik van de Bijbel om politieke keuzes en visies te legitimeren en onrecht tussen mensen en volken te ondersteunen, godsdienst maakt tot een menselijke ideologie. Het ondoet het Woord van God zo van zijn heiligheid, zijn universaliteit en zijn waarheid.

2.5 Wij verklaren ook dat de Israëlische bezetting van Palestijns land een zonde is tegen God en de mensheid. Palestijnse mensen worden daardoor beroofd van hun basale mensenrechten, door God gegeven. De bezetting verstoort het beeld van God in de Israëlische mens, die bezetter is geworden, en dat in de Palestijnse mens, die lijdt onder de bezetting. Wij verklaren dat iedere theologie die de bezetting legitimeert, schijnbaar gebaseerd op de Bijbel, op geloofsbelijdenis of op geschiedenis, ver staat van de christelijke leer. Zo'n theologie roept op tot geweld en heilige oorlog in de naam van de Almachtige God en maakt God daarmee ondergeschikt aan tijdelijke, menselijke belangen. Ook verstoort zij het beeld van God bij de mensen die leven onder politiek en theologisch onrecht.

3 EEN WOORD VAN HOOP

3.1 Ondanks het ontbreken van een sprankje positieve verwachting, blijft onze hoop krachtig. De huidige situatie belooft geen snelle oplossing of een einde aan de bezetting die ons is opgelegd. Inderdaad zijn de initiatieven, conferenties, bezoeken en onderhandelingen verveelvoudigd, maar ze zijn niet gevolgd door enige verandering in onze situatie of in ons lijden. Zelfs het nieuwe standpunt van de Verenigde Staten, zoals aangekondigd door president Obama, met een uitgesproken verlangen een eind te maken aan de tragedie, heeft niet voor een verandering in onze harde werkelijkheid kunnen zorgen. Het duidelijke Israëlische antwoord, dat iedere oplossing afwijst, laat geen ruimte voor positieve verwachting. Desondanks blijft onze hoop krachtig, omdat zij van God komt. God alleen is goed, almachtig en liefdevol en zijn goedheid zal ooit het kwaad waarin wij ons bevinden, overwinnen. Zoals Paulus zei: *"Als God voor ons is, wie kan dan tegen ons zijn? (...) Wat zal ons scheiden van de liefde van*

Christus? Tegenspoed, ellende of vervolging, honger of armoede, gevaar of het zwaard? Er staat geschreven: 'om u worden wij dag na dag gedood' (...) Ik ben ervan overtuigd dat niets in de schepping ons zal kunnen scheiden van de liefde van God." (Rom. 8:31, 35, 36, 39)

Wat is de betekenis van hoop?

3.2 De hoop die in ons is, betekent allereerst ons geloof in God. De hoop slaat ook, ondanks alles, op onze verwachting van een betere toekomst. In de derde plaats betekent het dat we geen illusies najagen. We realiseren ons dat bevrijding niet direct op handen is. Hoop is het vermogen om God te zien midden in onze ellende en om medewerkers te zijn van de Heilige Geest, die in ons woont. Aan dit visioen ontleen wij de kracht om standvastig en resoluut te blijven in het voornemen te werken aan een verandering van de werkelijkheid waarin we ons bevinden. Hoop betekent dat we niet toegeven aan het kwaad, maar er juist tegen in opstand komen en er weerstand aan bieden. We zien niets dan puinhopen en verwoesting in heden of toekomst. Wij zien hoe de machtigen de overhand hebben. We zien de groeiende neiging naar racistisch georiënteerde apartheid en het opleggen van wetten die ons bestaan en onze waardigheid ontkennen. We zien verwarring en verdeeldheid in de Palestijnse standpunten. Wanneer wij deze realiteit ondanks dit alles blijven bestrijden en hard werken, zal de vernietiging die aan de horizon dreigt misschien niet over ons komen.

Tekenen van hoop

3.3 De kerk in ons land, met haar leiders en haar gelovigen, vertoont ondanks haar zwakheid en verdeeldheid ook tekenen van hoop. Onze gemeenten bruisen van leven en de meeste van onze jonge mensen zijn actieve apostelen van gerechtigheid en vrede. In aanvulling op deze persoonlijke toewijding, stimuleren verschillende kerkelijke instituten ons tot een actief en zichtbaar geloof in dienstbaarheid, liefde en gebed.

3.3.1 Tot de tekenen van hoop behoren ook onze plaatselijke centra van theologie, met een godsdienstig en sociaal karakter. In onze verschillende kerken zijn er vele. Inspiratie tot oecumene, hoewel soms nog aarzelend, is steeds tastbaarder in de ontmoetingen van onze verschillende kerkfamilies.

3.3.2 Hieraan kunnen we de talloze ontmoetingen van interreligieuze dialoog tussen christenen en moslims toevoegen. Daaraan nemen zowel religieuze leiders

als een deel van de bevolking deel. Vanzelfsprekend is dialoog een proces van lange adem, maar een dagelijkse inzet bevordert het proces, aangezien we hetzelfde lijden ondergaan en dezelfde verwachtingen koesteren. Er is ook een dialoog gaande tussen de drie godsdiensten jodendom, christendom en islam, evenals een dialoog op academisch en sociaal niveau. Al deze vormen van dialoog dragen bij aan een afbraak van de muren die ons gescheiden houden door de bezetting. Ze bieden weerstand aan de verwrongen beelden die mensen er van elkaar op na houden.

3.3.3 Een van de belangrijkste tekenen van hoop is ook dat wij generatie op generatie blijven geloven in de rechtvaardigheid van onze zaak en blijven volhouden onze geschiedenis te gedenken. Zo raakt de 'Nakba' (de catastrofe) en zijn betekenis niet in vergetelheid. Opmerkelijk is ook de groeiende bewustwording onder vele kerken in de wereld en hun verlangen de waarheid te kennen over wat hier gaande is.

3.3.4 In aanvulling op het hierboven genoemde, zien we een vastberadenheid bij velen om de wrok over het verleden te overwinnen. Er is bereidheid tot verzoening zodra er gerechtigheid is. Er is een groeiende publieke bewustwording van de noodzaak om de nationale en politieke rechten van de Palestijnen te herstellen. Steeds meer joodse en Israëliëse stemmen gaan op om vrede en gerechtigheid te bepleiten, met de steun van de internationale gemeenschap. Weliswaar zijn deze stemmen voor gerechtigheid en verzoening nog niet in staat gebleken de situatie van onrecht te veranderen, maar hun invloed neemt toe. Wellicht kunnen zij de periode van lijden verkorten en de tijd van verzoening versnellen.

De missie van de kerk

3.4 Onze kerk is een kerk van mensen die bidden en werken. In het gebed en de dienst is de kerk profetisch om Gods stem te vertolken in heden en toekomst. Alles wat in ons land gebeurt, iedereen die er leeft, alle pijn en hoop, alle onrecht en alle pogingen het onrecht te stoppen, maken een integrerend deel uit van het gebed van onze kerk en de dienst van haar instellingen. Wij danken God dat onze kerk haar stem verheft tegen onrecht, ondanks het feit dat sommigen van haar liever verlangen dat zij zwijgt, zich verschuilend achter vormen van religieuze devotie.

3.4.1 De missie van de kerk is profetisch: om moedig, eerlijk en liefdevol het Woord van God te spreken in de lokale context en temidden van wat dagelijks gebeurt. Als de kerk partij kiest, kiest ze partij voor de verdrukten.

Zij kiest om naast hen te staan, zoals Christus onze Heer aan de zijde stond van de armen en de zondaars en hen riep tot bekering, leven en herstel van de waardigheid hen door God gegeven. Een waardigheid die niemand hen mag ontnemen.

3.4.2 De missie van de kerk is het Koninkrijk van God te verkondigen. Dit is een koninkrijk van gerechtigheid, vrede en waardigheid. Als levende kerk zijn wij geroepen te getuigen van de goedheid van God en de waardigheid van alle mensen. Wij zijn geroepen te bidden en onze stem te laten horen wanneer wij een nieuwe samenleving verkondigen. Een samenleving waarin mensen geloven in hun eigen waardigheid en de waardigheid van hun tegenstanders in het conflict.

3.4.3 Onze kerk verwijst naar het Koninkrijk van God, dat niet kan worden verbonden met enig aards rijk. Staande voor Pilatus zei Jezus dat hij inderdaad een koning was, maar *"mijn koningschap hoort niet bij deze wereld."* (Joh. 18:36) Paulus zegt: *"Het Koninkrijk van God is geen zaak van eten en drinken, maar van gerechtigheid, vrede en vreugde door de Heilige Geest."* (Rom. 14:17) Daarom kan de godsdienst geen enkel politiek regime bevoordelen of ondersteunen boven een ander regime, moet zij gerechtigheid, waarheid en menselijke waardigheid bevorderen. Zij moet iedere poging bevorderen om regimes te zuiveren waar mensen onrecht lijden en de menselijke waardigheid geweld wordt aangedaan. Het Koninkrijk van God op aarde is niet afhankelijk van welke politieke oriëntatie ook, want het is groter en omvattender dan willekeurig welk politiek systeem.

3.4.4 Jezus Christus zei: *"Het Koninkrijk van God ligt binnen uw bereik."* (Lukas 17:21) Dit Koninkrijk, dat midden in en onder ons aanwezig is, is de verspreiding van het mysterie van de verlossing. Het is de presentie van God in ons midden en ons ervaren van die aanwezigheid in alles wat we doen en zeggen. Het is de goddelijke presentie die ons laat doen wat we kunnen totdat gerechtigheid bereikt is in dit land.

3.4.5 De harde omstandigheden waaronder de Palestijnse kerk heeft geleefd en nog altijd leeft, hebben de kerk aangezet haar geloof te verhelferen en haar roeping beter onder woorden te brengen. We hebben ons verdiept in onze roeping en hebben die beter leren verstaan te midden van lijden en pijn. Vandaag dragen wij een boodschap uit van de kracht van de liefde in plaats van wraak. Een boodschap van beschaafd leven in plaats van dood. Dit is voor ons, voor de kerk en voor de wereld een bron van hoop.

3.5

De Opstanding is het fundament van onze hoop. Zoals Jezus opstond en de dood en het kwaad overwon, zo zijn ook wij in staat het kwaad van de oorlog te overwinnen, zoals iedere inwoner van dit land dat is. Wij zullen een getuigende, volhardende en actieve kerk blijven in het land van de Opstanding.

4 EEN WOORD VAN LIEFDE

4.1

Christus onze Heer zei: *“Zoals ik jullie heb liefgehad, zo moeten jullie elkaar liefhebben.”* (Joh. 13:34) Hij heeft ons getoond hoe wij kunnen liefhebben en hoe wij met onze vijanden moeten omgaan. Hij zei: *“Jullie hebben gehoord dat gezegd werd: ‘Je moet je naaste liefhebben en je vijand haten.’ En ik zeg jullie: heb je vijanden lief en bid voor wie jullie vervolgen, alleen dan zijn jullie werkelijk kinderen van je Vader in de hemel. Hij laat zijn zoon immers opgaan over goede en slechte mensen en laat het regenen over rechtvaardigen en onrechtvaardigen. (...) Wees dus volmaakt, zoals jullie hemelse Vader volmaakt is.”* (Matth. 5:45-47) Paulus zei ook: *“Vergeld geen kwaad met kwaad.”* (Rom 12:17) En Petrus zei: *“Vergeld geen kwaad met kwaad, en als u wordt uitgescholden, scheld dan niet terug; zegen juist, opdat u zelf ook zegen ontvangt, want daartoe bent u geroepen.”* (1 Petr. 3:9)

Verzet

4.2

Het woord verzet is duidelijk. Liefde is het gebod dat Christus onze Heer ons geeft en het omvat zowel vrienden als vijanden. Verzet moet voorop staan wanneer we ons in omstandigheden bevinden waarin we elke vorm van kwaad moeten weerstaan.

4.2.1 Liefde is het aangezicht van God zien in iedere mens. Ieder mens is mijn broeder of mijn zuster. Dat we het aangezicht van God in iedere mens herkennen, wil echter niet zeggen dat we kwaad of agressie van hun kant moeten accepteren. Deze liefde is er juist op gericht het kwaad te corrigeren en de agressie te stoppen. Het onrecht dat het Palestijnse volk wordt aangedaan, de Israëliëse bezetting, is een kwaad dat verwijderd moet worden. Het is een kwaad en een

zonde waartegen verzet moet worden geboden en dat moet verdwijnen. De eerste verantwoordelijkheid ligt bij de Palestijnen zelf die lijden onder de bezetting. De liefde van Christus nodigt ons uit om ons te verzetten. Deze liefde echter maakt een einde aan het kwaad door de weg van het recht te bewandelen. Ook de internationale gemeenschap is verantwoordelijk omdat vandaag het internationaal recht de relaties tussen volken onderling regelt en vastlegt. Tenslotte is er ook de verantwoordelijkheid van degene die het onrecht begaat. Zij moeten zichzelf bevrijden van het kwaad dat in hen is en van het onrecht dat zij anderen hebben aangedaan.

4.2.2 Wanneer we de wereldgeschiedenis overzien, zien we vele oorlogen en veel verzet dat met oorlog en gewelddadig verzet beantwoord wordt. Het Palestijnse volk heeft ook de weg van de volken gekozen, met name in de eerste fasen van hun strijd met de Israëliëse bezetting. Het heeft zich echter ook geëngageerd in een geweldloze strijd, vooral tijdens de eerste Intifada. Wij erkennen dat voor ieder volk geldt dat het een nieuwe weg moet zien te vinden in zijn onderlinge betrekkingen, en in het oplossen van onderlinge conflicten. De weg van geweld moet plaatsmaken voor de weg van gerechtigheid. Dit geldt vooral voor militair sterke volken, machtig genoeg om hun onrecht aan de zwakkere op te leggen.

4.2.3 Tegenover de Israëliëse bezetting verklaren wij dat onze enige optie als christenen verzet is. Verzet is een recht en een plicht voor iedere christen. Maar het is verzet met liefde als drijfveer. Daarom is het een creatief verzet, omdat het humane wegen moet vinden om een beroep te doen op de menselijkheid van de vijand. Het kunnen zien van het beeld van God in het aangezicht van de vijand zelf, betekent dat we stelling nemen in het licht van deze zienswijze van actief verzet. Zo willen we het onrecht stoppen en de aanvaller dwingen zijn agressie te beëindigen om het verlangde doel te bereiken: het terugkrijgen van het land, vrijheid, waardigheid en onafhankelijkheid.

4.2.4 Christus onze Heer heeft een voorbeeld gesteld dat we moeten navolgen. We moeten het kwaad weerstaan. Hij leerde ons ook dat we geen kwaad met kwaad mogen vergelden. Dit is een moeilijk gebod, vooral wanneer de vijand vastbesloten is ons zijn wil dwingend op te leggen en ons het recht ontzegt hier in ons land te blijven. Het is een moeilijk gebod, maar het is het enige gebod dat ons in staat stelt stand te houden in confrontatie met de duidelijke decreten van de bezettende macht, die weigert ons bestaan te

erkennen, en met de vele voorwendsels waarmee ze de ons opgelegde bezetting voortzetten.

4.2.5 Verzet tegen het kwaad van de bezetting is dus ingebed in christelijke liefde, die het kwaad weerstaat en recht zet. Deze liefde verzet zich tegen het onrecht in al zijn vormen, met methoden ontleend aan de logica van de liefde. Daarbij wordt alle energie gestoken in het stichten van vrede. Wij kunnen ons verzetten door burgerlijke ongehoorzaamheid. We verzetten ons niet met de dood, maar eerder met respect voor het leven. We hebben groot respect voor hen die hun leven gaven voor onze natie. We bekrachtigen ook dat iedere burger bereid moet zijn

zijn/haar leven, vrijheid en land te verdedigen.

4.2.6 Palestijnse burgerinitiatieven, internationale organisaties, niet-gouvernementele organisaties (NGO's) en bepaalde godsdienstige organisaties doen een beroep op individuen, bedrijven en staten om zich te engageren in desinvestering en in economische en commerciële boycot van alles wat bezetting en bezetter geld oplevert. Dit komt overeen met de logica van het geweldloze verzet. Deze campagnes vragen om moed en een openlijke en oprechte verklaring dat we niet uit zijn op wraak, maar een einde willen maken aan het bestaande kwaad om zo de onderdrukkers en de slachtoffers van onrecht te bevrijden. Het doel is beide volken te bevrijden van de extremistische standpunten van opeenvolgende Israëlische regeringen en daardoor beide gerechtigheid en verzoening te brengen. In deze geest en met deze bezieling zullen we uiteindelijk de zo fel begeerde oplossing van onze problemen bereiken. Net zoals het ooit in Zuid-Afrika gebeurd is en met vele andere bevrijdingsbewegingen in onze wereld.

4.3 Door onze liefde zullen we onrecht overwinnen en het fundament leggen voor een nieuwe samenleving, zowel voor onszelf als voor onze tegenstanders. Onze toekomst en hun toekomst zijn één. We hebben de keuze tussen de cyclus van geweld die ons beiden vernietigt of de vrede, waar wij beiden baat bij vinden. We doen een dringend beroep op Israël om het onrecht dat men ons aandoet te beëindigen. We roepen op de waarheid over de werkelijkheid van de bezetting niet langer te verdraaien, door te pretenderen dat het gaat om een strijd tegen terrorisme. De wortels van dit 'terrorisme' liggen in het menselijk onrecht dat ons wordt aangedaan en in het kwaad van de bezetting. Als er een oprechte intentie bestaat het 'terrorisme' te beëindigen, moeten deze wortels worden verwijderd. We doen een dringend beroep op de burgers van Israël om onze partner te zijn in vrede en niet in de cyclus

van eindeloos geweld. Laten we samen het kwaad weerstaan: het kwaad van de bezetting en de duivelse cirkel van geweld.

5 ONZE BOODSCHAP AAN ONZE BROEDERS EN ZUSTERS

5.1 Wij allen staan vandaag op een doodlopende weg en staan oog in oog met een toekomst die niets dan rampen in zich bergt. Onze boodschap aan al onze broeders en zusters in Christus is een woord van hoop, geduld, standvastigheid en van nieuwe acties voor een betere toekomst. Onze boodschap is dat wij als christenen in dit land een opdracht te vervullen hebben. We zullen ondanks de doornen, het vergoten bloed en de dagelijkse moeilijkheden doorgaan met deze opdracht. We vestigen onze hoop op God, die ons verlichting zal schenken op Zijn tijd. Tegelijkertijd zullen we doorgaan om samen met Hem, de Almachtige en in overstemming met zijn goddelijke wil, te bouwen, het kwaad te weerstaan en de dag van recht en vrede dichterbij te brengen.

5.2 Wij zeggen tot onze broeders en zusters in Christus: dit is een tijd van berouw. Berouw brengt ons terug in de gemeenschap van liefde met iedereen die lijdt: de gevangenen, de gewonden, mensen met een tijdelijke of permanente handicap, de kinderen die geen kind kunnen zijn en iedereen die rouwt om een geliefde. De gemeenschap van liefde zegt tegen iedere gelovige in geest en in waarheid: 'Wanneer mijn broeder een gevangene is, ben ik een gevangene; wanneer zijn huis vernietigd wordt, wordt het mijne vernietigd; wanneer mijn broeder wordt gedood, word ook ik gedood.' We worden met dezelfde uitdagingen geconfronteerd en delen in alles wat gebeurd is en zal gebeuren. Misschien zwegen we, als individu of als kerkleider, wanneer we onze stem hadden moeten verheffen om het onrecht te veroordelen en te delen in het lijden. Dit is een tijd van berouw over ons stilzwijgen, onverschilligheid en gebrek aan gemeenschap. Of dit nu kwam doordat we niet volhardden in onze getuigenis in dit land en het verlieten. Of doordat we niet genoeg nadachten en gedaan hebben om een nieuwe, geïntegreerde visie te ontwikkelen, waardoor we

verdeeld bleven, onze getuigenis tegenspraken en onze boodschap afzwakten. Dit is een tijd van berouw over onze zorg voor het voortbestaan van onze instituten, soms ten koste van onze missie, waardoor we de profetische stem tot zwijgen brachten die door de Geest aan de kerken is gegeven.

5.3 Wij doen een beroep op christenen om standvastig te blijven in deze tijd van beproeving, zoals we dat door de eeuwen heen gedaan hebben, onder de steeds veranderende opeenvolging van staten en regeringen. Wees geduldig, standvastig en vol van hoop, opdat jullie daardoor het hart van ieder van onze broeders en zusters die dezelfde beproeving doormaken, vullen met hoop. *“Vraagt iemand u waarop de hoop die in u leeft gebaseerd is, wees dan steeds bereid om u te verantwoorden.” (1 Petrus 3: 15)* Stel u actief op en wees bereid bij te dragen aan ieder offer dat het verzet van u vraagt, zolang dat in liefde gebeurt. Zo kunnen we onze huidige ellendige situatie overwinnen.

5.4 Wij zijn in aantal gering, maar onze missie is groots en belangrijk. Ons land heeft een dringende behoefte aan liefde. Onze liefde is een boodschap aan zowel moslim als jood en aan de hele wereld.

5.4.1 Onze boodschap aan de moslims is een boodschap van liefde, van samen leven en een oproep fanatisme en extremisme te verwerpen. Het is ook een boodschap aan de wereld om moslims niet constant als vijanden of als terroristen af te schilderen. Zij zijn er om in vrede mee samen te leven en mee in dialoog te gaan.

5.4.2 Onze boodschap aan de joden is dat we nu in staat moeten zijn elkaar lief te hebben en met elkaar samen te leven zoals we in het verleden met elkaar leefden zonder elkaar te bestrijden. Zelfs als we elkaar in het recente verleden bestreden hebben en nog met elkaar worstelen. Als de bezetting beëindigd is en het recht verwezenlijkt is, zijn we in staat ons politieke leven in al zijn complexiteit te organiseren volgens de logica en de kracht van die liefde.

5.4.3 De boodschap van het geloof zegt aan een ieder die politiek actief is: mensen zijn niet geschapen om te haten. Het is niet toegestaan te haten en evenmin om te doden of gedood te worden. De cultuur van de liefde is een cultuur van het accepteren van de ander. Door deze liefde vervolmaken we onszelf en worden de grondslagen van de maatschappij gelegd.

6 ONZE BOODSCHAP AAN DE KERKEN IN DE WERELD

6.1 Onze boodschap aan de kerken wereldwijd is allereerst een woord van dankbaarheid.

Dankbaarheid voor de solidariteit die jullie ons betoond hebben in woord, daad en presentie onder ons. Het is een woord van lof voor de vele kerken en christenen die de rechten van het Palestijnse volk op zelfbeschikking ondersteunen. Het is een boodschap van solidariteit met die christenen en kerken die geleden hebben vanwege hun pleidooi voor recht en gerechtigheid. Het is echter ook een oproep tot berouw om fundamentalistische theologische opvattingen te herzien die bepaalde onrechtvaardige politieke opvattingen tegenover het Palestijnse volk ondersteunen. Het is een oproep om naast de verdrukten te staan en het Woord van God te bewaren als goed nieuws voor allen. Het moet niet gebruikt worden als een wapen om de verdrukten te vernietigen. Het Woord van God is een woord van liefde voor heel zijn schepping. God is noch bondgenoot noch tegenstander van de een in confrontatie met de ander. God is de Heer over allen en heeft allen lief. Hij vraagt van ons allen gerechtigheid te doen legt ons allen dezelfde geboden op. Wij vragen van onze zusterkerken om het onrecht dat wij ondergaan of de zonde van de bezetting die ons wordt opgelegd, niet te voorzien van een theologische dekmantel. Onze vraag aan onze broeders en zusters in de kerken vandaag is: zijn jullie in staat ons te helpen onze vrijheid terug te krijgen? Want dat is de enige manier om de twee volken te helpen gerechtigheid, vrede, veiligheid en liefde te realiseren.

6.2 Om onze werkelijkheid te verstaan, zeggen we tegen de kerken: 'Kom en zie!' Wij zullen ons aandeel leveren om jullie de waarheid van onze harde werkelijkheid te laten zien. We zullen jullie ontvangen als pelgrims die naar ons toe komen om te bidden en een boodschap van vrede, liefde en verzoening te brengen. Jullie zullen de feiten leren kennen van dit land en de bewoners, zowel de Palestijnen als de Israëli's.

6.3 Wij veroordelen alle vormen van racisme en vragen jullie die te veroordelen en in al hun vormen te bestrijden. Of ze nu religieus of etnisch zijn en inclusief antisemitisme en islamofobie. Tegelijkertijd vragen we jullie een woord van waarheid te spreken door stelling te nemen

tegen de Israëlische bezetting van Palestijns land. Zoals eerder aangegeven, zien wij boycot en terugtrekking van investeringen als geweldloze werktuigen van gerechtigheid, vrede en veiligheid voor allen.

7 ONZE BOODSCHAP AAN DE INTERNATIONALE GEMEENSCHAP

Onze boodschap aan de internationale gemeenschap is een verzoek op te houden met 'twee maten' te meten. Sta voor de internationale resoluties over het Palestijnse probleem ten overstaan van alle betrokken partijen. Een selectieve toepassing van het internationale recht onderwerpt ons aan de wet van de jungle. Het feit dat de internationale gemeenschap alleen de logica van de gewapende macht verstaat, legitimeert de claims van bepaalde gewapende groepen en staten. Daarom roepen wij op tot een reactie op eerder genoemde voorstellen van burgerlijke en religieuze organisaties door een start te maken met een systeem van economische sancties en boycot tegen Israël. We herhalen nogmaals dat dit geen wraakactie is, maar een serieuze strategie om de Israëlische bezetting van Palestijnse en overige Arabische gebieden te beëindigen en veiligheid en vrede te garanderen voor allen.

8 ONZE BOODSCHAP AAN JOODSE EN MOSLIMLEIDERS

Ten slotte doen wij een dringend beroep op godsdienstige en geestelijke leiders, zowel joods als moslim, met wie wij dezelfde visie delen dat ieder mens door God geschapen is en eenzelfde waardigheid is geschonken. Daaruit vloeit voor ieder van ons de verplichting voort om op te komen voor de verdrukten en de waardigheid die God ook hen schonk. Laten we samen proberen uit te stijgen boven de politieke standpunten die tot dusverre gefaald hebben en ons nog altijd leiden op de weg van mislukking en onophoudelijk lijden.

9 EEN BOODSCHAP AAN ONS PALESTIJNSE VOLK EN AAN DE ISRAËLI'S

9.1 Dit is een appèl Gods aangezicht te zien in elk van Zijn schepselen en de scheidsmuren van angst en ras te overwinnen. Dan kunnen we een constructieve dialoog aangaan en blijven we niet steken in de vicieuze cirkel van voortdurende politieke zetten die de situatie willen houden zoals die is. Wij roepen op om tot een gezamenlijke visie te komen, gebouwd op gelijkwaardigheid en samen delen en niet op superioriteit, ontkenning van de ander en agressie onder het mom van angst en veiligheid. Wij zeggen dat liefde en wederzijds vertrouwen mogelijk is, evenals vrede en een definitieve verzoening. Zo zullen gerechtigheid en veiligheid voor allen bewerkstelligd worden.

9.2 Onderwijs is belangrijk. Educatieve programma's moeten ons helpen de ander te leren kennen zoals hij of zij is en niet gezien door de spiegel van conflict, vijandigheid of godsdienstig fanatisme. Bestaande onderwijsprogramma's zijn geïnfecteerd met deze vijandigheid. Nu is de tijd gekomen om met nieuw onderwijs te beginnen dat ons helpt het aangezicht van God te zien in de ander, dat duidelijk maakt dat we elkaar kunnen liefhebben en dat we onze toekomst samen kunnen opbouwen in vrede en veiligheid.

9.3 Pogingen om van de staat een religieuze staat te maken, hetzij joods of islamitisch, verstikt de staat. Het houdt de staat gevangen binnen nauwe grenzen en verandert het in een staat die discrimineert en uitsluit door de ene burger te verkiezen boven de ander. We doen een dringend beroep op religieuze joden en moslims om de staat een staat te laten zijn voor al zijn burgers. Een staat met een visie gebouwd op respect voor godsdienst, maar ook op gelijkheid, gerechtigheid, vrijheid en respect voor pluriformiteit en niet op dominantie door een godsdienstige of numerieke meerderheid.

9.4 Tegen de leiders van de Palestijnen zeggen we dat onze huidige verdeeldheid ons allemaal verzwakt en alleen maar meer lijden veroorzaakt. Niets kan deze verdeeldheid rechtvaardigen. In het belang van het volk, dat het belang van politieke partijen moet overstijgen, moeten we een einde maken aan deze

verdeeldheid. Wij doen een beroep op de internationale gemeenschap haar steun te verlenen aan zo'n eenwording en de wil van het Palestijnse volk, zoals die in vrije verkiezingen werd uitgesproken, te eerbiedigen.

9.5 Jeruzalem is het geestelijke fundament van onze visie en ons hele leven. Het is de stad die God een bijzondere plaats gaf in de geschiedenis van de mensheid. Het is de stad waarheen alle volken op weg zijn en waar zij elkaar ontmoeten in vriendschap en liefde in de tegenwoordigheid van de Ene Unieke God, overeenkomstig het visioen van de profeet Jesaja: *"Eens zal de dag komen dat de berg met de tempel van de HEER rotsvast zal staan, verheven boven de heuvels, hoger dan alle bergen. Alle volken zullen daar samenstromen (...).*

Hij zal rechtspreken tussen de volken, over machtige naties een oordeel vellen. Zij zullen hun zwaarden omsmeden tot ploegscharen en hun speren tot snoeimessen. Geen volk zal nog het zwaard opnemen tegen een ander volk, geen mens zal meer weten wat oorlog is." (Jes. 2:2-5) De stad wordt nu bewoond door twee volken en drie godsdiensten. Iedere politieke oplossing zou gebaseerd moeten zijn op dit profetische visioen en op de internationale resoluties over een onverdeeld Jeruzalem. Dit zou het eerste onderwerp van onderhandeling moeten zijn. De erkenning van de onschendbare heiligheid en de boodschap van de stad kunnen een bron van inspiratie zijn in het vinden van een oplossing voor het gehele probleem. Het probleem is er vooral een van wederzijds vertrouwen en het vermogen om 'een nieuwe aarde'¹ in dit land van God op te bouwen.

.....
1 De schrijvers verwijzen hier naar het visioen van een nieuwe hemel en een nieuwe aarde (o.a. Jesaja 65:17) die het mogelijk maakt tegelijk te denken aan een nieuw land en een nieuwe aarde. Het Arabische woord voor land heeft dezelfde gevoelswaarde als het nagenoeg gelijkkluidende Hebreeuwse woord.
.....

10 HOOP EN VERTROUWEN OP GOD

In afwezigheid van iedere hoop, schreeuwen we onze kreet van hoop uit. We geloven in God, die goed is en rechtvaardig. We geloven dat zijn goedheid uiteindelijk zal triomferen over het kwaad van de haat en de dood, die nog steeds de overhand hebben in ons land. Wij zullen hier 'een nieuwe aarde' zien en 'een nieuwe mens', die in staat is door de Geest te groeien in liefde voor ieder van zijn of haar broeders en zusters.

**EEN TOELICHTING BIJ HET
KAIROS-DOCUMENT VAN DE
PALESTIJNSE CHRISTENEN**

Uur van de waarheid

*Een woord van geloof, hoop en liefde
uit het hart van het Palestijnse lijden*

INLEIDING

Een kreet van hoop

Zo typeren de schrijvers dit bijzondere document van de Palestijnse christenen: “een kreet van hoop in de afwezigheid van alle hoop” (zie inleiding en slot). Dat is een typering die het spanningsveld van hun oproep op een paradoxale manier onder woorden brengt, een spanningsveld dat ook benoemd wordt in de ondertitel: “Een woord van geloof, hoop en liefde uit het hart van het Palestijnse lijden.” De omstandigheden van het Palestijnse volk zijn uitzichtloos, zonder enig hoopvol teken. Maar vanuit hun geloof in God, die goed en rechtvaardig is (zie 2.1), kunnen en willen ze hun hoop op een betere toekomst van recht en vrede niet opgeven.

Moedig

Vanuit dit geladen spanningsveld van hoop tegen wanhoop doen de Palestijnse christenen een oproep aan de wereld: aan hun medeburgers en geloofsgenoten in het Heilige Land, en aan de kerken, godsdienstige leiders, politici en de gehele internationale gemeenschap. Ze vragen aandacht voor het onrecht en de nood waaronder het Palestijnse volk te lijden heeft. Ze vragen ons nu eindelijk moedig te zijn, en met woord en daad stelling te nemen tegen de Israëlische bezetting en kolonisatie van hun land. Daarbij gaan de auteurs kritische uitspraken aan het adres van hun eigen kerken en politieke leiders niet uit de weg.

Uit het hart van kerk en volk

Dit indringende document van Palestijnse christenen is geschreven na een lange tijd van zorgvuldige voorbereiding, van gebed, gesprek en bezinning die zich tenslotte uitspreken in een geladen boodschap en appèl. Het is een oproep, niet alleen namens hun eigen christelijke gemeenschap, maar een bezonnen roep om hulp namens heel het Palestijnse volk, waarvan de christenen onlosmakelijk deel uitmaken. Zoals blijkt uit de samenstelling van de commissie van voorbereiding en het comité van aanbeveling wordt het document zeer breed gedragen in de Palestijns christelijke gemeenschap en doorsnijdt het alle denominaties.

Een kairos-document

De titel die de schrijvers kozen voor hun ‘kreet van hoop’ luidt: *Uur van de waarheid*. Ze hopen dat wij, als lezers van hun oproep, de situatie van het Palestijnse volk onder ogen willen zien als zó onrechtvaardig en ondraaglijk dat wij ons nu geroepen voelen in actie te komen. De auteurs lieten zich inspireren door het Kairos Document dat in 1985 werd gepubliceerd door een aantal zwarte Zuid-Afrikaanse theologen tegen de apartheid in hun land, een document dat nationaal en wereldwijd veel respons kreeg.

De betekenis van de Griekse term ‘kairos’ geeft aan wat er met een ‘kairos-document’ bedoeld is. ‘Kairos’ betekent: moment van de waarheid, beslissend moment van openbaring, inzicht, omkeer en handelen.

Amman Call

Het kairos-document van de Palestijnse christenen sluit qua inhoud en strekking nauw aan bij de zgn. *Amman Call* (juni 2007) van de Wereldraad van Kerken. In de eerste alinea van die ‘Call’ lezen we: “De Palestijnse christenen van Gaza tot Jeruzalem en Nazareth hebben een appèl gedaan op hun broeders en zusters in Christus met de volgende oproep: “Genoeg is genoeg. Geen woorden meer zonder daden. Het is tijd voor actie.” Twee en een half jaar later moeten deze uitroep en oproep met hernieuwde kracht herhaald worden in een nieuw kairos-document.

Geloof, hoop en liefde

De boodschap van de Palestijnse christenen is nauwelijks voor misverstand vatbaar, en geschreven in duidelijke taal met een evenwichtige toonzetting. Om bij te dragen aan de toegankelijkheid van de tekst voor Nederlandse lezers, ook hen die theologisch niet geschoold zijn, en aan een zo breed mogelijke respons, zullen hieronder de belangrijkste noties en argumenten nader worden toegelicht, rekening houdend met de Nederlandse context. Daarbij wordt de eigen hoofdstukindeling van het document gevolgd. De structuur van het document is helder en eenvoudig: Het eerste hoofdstuk geeft een beknopte beschrijving van de Israëlische bezetting waaronder het Palestijnse volk ernstig te lijden heeft. Dan volgen drie meer theologische hoofdstukken, die gebaseerd zijn op drie universele kernwaarden van de christelijke geloofsovertuiging: geloof, hoop en liefde (zie 1 Cor. 13:13). Het document besluit met een reeks oproepen aan medeburgers, geloofsgenoten, kerken en heel de internationale gemeenschap.

1 DE HUIDIGE WERKELIJKHEID

Laat je raken

Het eerste hoofdstuk, over de huidige werkelijkheid van het Palestijnse volk onder de Israëlische bezetting, is misschien wel het belangrijkste. Want alleen als de ernst van die werkelijkheid wordt onderkend, kan de oproep van de Palestijnse christenen doel treffen. Alleen als lezers zich laten raken door het onrecht en lijden van het Palestijnse volk, komt de theologische analyse van de volgende hoofdstukken in het juiste licht te staan. Alles wat de auteurs hier kort beschrijven: de afscheidingsmuur, de confiscenten en vrijheidsbeperking, geweld en willekeur, verdrijving en gevangenschap, de blokkade van Gaza, discriminatie binnen Israël zelf, stelselmatige schending van het internationaal recht, etc., het is allemaal al eerder en bij herhaling bekend gemaakt, ook door Israëlische vredesorganisaties, zoals bijvoorbeeld B'tselem. Maar door allerlei oorzaken lijken die feiten en de ernst daarvan maar niet door te dringen tot het bewustzijn van de internationale gemeenschap. In Europa spelen het verleden van de holocaust en een slecht geweten daarover een belangrijke rol. In christelijke kringen van Amerika en Europa leeft een sterk christelijk sentiment ten gunste van Israël als Gods uitverkoren volk. Verder hebben de VS, en in mindere mate ook Europa, grote politieke belangen in het Midden-Oosten, die ze gewaarborgd zien door hun vriendschap met Israël. En tenslotte blijkt de propaganda van zowel de Israëlische regering als de Israël-lobby (met name in de VS) bijzonder effectief.

Kom en zie

Het politieke en ideologische debat over het Midden-Oosten conflict is buitengewoon ingewikkeld, om maar te zwijgen over de diplomatie van de betrokken landen, die zich grotendeels achter de schermen afspeelt. De Palestijnse christenen vragen ons door dat rookgordijn van propaganda, conflict en diplomatie heen contact te zoeken met de mensen voor wie ze opkomen: de Palestijnse mannen, vrouwen en kinderen die te lijden hebben onder de bezetting. En als feiten en verklaringen van Palestijnse en Israëlische vredesorganisaties niet voldoende zijn, blijft altijd de mogelijkheid om een

bezoek te brengen aan de bezette gebieden, of in je eigen land persoonlijk contact te zoeken met Palestijnen of anderen die kunnen spreken uit eigen waarneming en ervaring.

“Kom en zie!” (zie 6.2), zo schrijven de auteurs, en durf het risico te lopen echt geraakt, zo niet geschokt, te worden door hun situatie en zo echt betrokken te raken bij de geweldloze strijd tegen het onrecht dat de Palestijnen al decennia wordt aangedaan. Zonder die geraaktheid en betrokkenheid zal dit nieuwe kairo-document voor de lezers niet meer zijn dan ‘nog meer woorden’, de zoveelste notitie op de bureaus van politici en religieuze leiders.

2 EEN WOORD VAN GELOOF

God, goed en rechtvaardig

Dit kairo-document van de Palestijnse christenen kan beschouwd worden als een vorm van ‘contextuele theologie’, in dit geval theologie in de actuele context van het Palestijnse volk. Met ‘contextuele theologie’ wordt niet bedoeld dat iedereen vanuit zijn eigen context de hoofdpunten van de christelijke theologie opnieuw moet uitvinden. Het omgekeerde wordt bedoeld: dat de universele waarden van het christelijk geloof worden vertaald en vertolkt vanuit de specifieke context waarin christenen hun geloof beleven en vorm geven.

Dat zien we ook hier: eerst formuleren de auteurs wat voor hen de universele kern is van het christelijk geloof, namelijk dat God, de Schepper van het universum en de mensheid, *goed en rechtvaardig* is. Ieder mens is geschapen ‘naar zijn beeld en gelijkenis’, en daarom zijn alle mensen gelijkwaardig, dragers van een onschendbare waardigheid die ze ontlene aan de Schepper. Voor christenen, evenals voor joden en moslims (zie 8), zijn de universele mensenrechten onaantastbaar gefundeerd in de goedheid en rechtvaardigheid van God zelf.

Deze theologische visie op God en mens is het alles-beslissende uitgangspunt van heel het document. Wat er verder ook nog wordt gezegd over ethiek en politiek, kerk en Israël, etc., het vloeit voort uit dit uitgangspunt, en wil daaraan telkens weer getoetst worden.

Hoe lezen we de Bijbel?

De Bijbel is een veelkleurig en ook wel ingewikkeld boek, dat is ontstaan gedurende een lange geschiedenis van Israël en kerk, en is samengesteld uit een groot aantal kleine geschriften. Centrum en eenheid van de Bijbel liggen in de persoon en boodschap van Jezus Christus. Hij veroorzaakte “een revolutie” (2.2.2), die de roeping en geschiedenis van het volk Israël tot zijn bestemming bracht: de openbaring van Gods reddende liefde voor heel de wereld en *alle* volken. De Bijbel moet dus gelezen en vertaald worden vanuit het universele perspectief zoals dat in Jezus Christus is doorgebroken en na Hem de wereld is rondgegaan. Dat betekent ook dat christenen bepaalde Bijbelteksten niet mogen interpreteren en fixeren buiten dat universele verband van de vervulling in Christus. Dat is de fout, aldus de auteurs, die gemaakt wordt in fundamentalistische kringen, waar Bijbelse uitspraken over Israël als ‘het uitverkoren volk’ en ‘het beloofde land’ rechtstreeks worden toegepast op de huidige staat Israël en het hedendaagse joodse volk (religieus of niet). Bijbelteksten gaan dan functioneren als legitimatie voor de Israëlische bezettingspolitiek, zonder dat ze worden vertaald binnen het bredere christelijke perspectief van recht en gerechtigheid voor *alle* mensen, zoals Jezus en de apostelen dat hebben verkondigd (zie 2.3.3). Buiten dat universeel christelijke perspectief om dreigen Bijbelteksten te verharderen tot een “versteende letter” (2.2.2), wettische uitspraken die liefde en recht geweld aandoen.

Land, volk en roeping

Maar blijft er binnen dat universeel christelijke perspectief van de gelijkwaardigheid van alle mensen dan niet een bijzondere plaats voor het volk Israël? Sinds het drama van de holocaust en de voor velen verrassende stichting van de staat Israël is dat, met name in de Nederlandse kerken, een dringende vraag. Het antwoord van de Palestijnse christenen luidt ‘ja en nee’. Inderdaad is God begonnen met de aartsvaders en met het volk Israël dat uit hen is voortgekomen. Maar het verbond dat Hij met hen sloot, en de roeping die daarmee verbonden is, heeft vanaf het begin een universele strekking gehad: de redding en vernieuwing van alle mensen en alle volken. Israël en het beloofde land waren en blijven bedoeld als proeftuin, als voorbeeld en voorspel (2.3) van universele redding en gerechtigheid. Binnen die roeping en binnen dat verbond is en blijft Israël ‘volk van God’. Maar sinds de vervulling in Christus breidt dat ‘volk van God’ zich ook onder andere volken uit over heel de aarde, waardoor

het universele perspectief werkelijkheid kan worden. De kerk is niet in de plaats van Israël gekomen. De olijfboom van de kerk is juist gegroeid in de proeftuin van Israël en is daar blijvend geworteld. Maar door de “revolutie van Christus” (2.2.2) konden de takken van die boom uitgroeien over alle etnische en nationale grenzen heen, zodat een gemeenschap ontstond waarin joden en anderen gelijkwaardig zijn. Binnen het perspectief van deze bijzondere heilsgeschiedenis was en blijft het gelovige Israël voor christenen het eerste volk dat bijzondere ervaring heeft opgedaan met God en zijn bedoelingen, ervaring die blijvend aandacht en respect verdient, in de eerste plaats door aanvaarding van het Oude Testament (voor joden de Tenach) als blijvende bron van openbaring. Maar dat alles betekent niet dat Israël (gelovig of niet) daarom meer mensenrechten heeft dan andere mensen. En voor zover het geseculariseerde Israël zichzelf verstaat buiten het verbond en de universele roeping van God, is het een etnisch volk als andere volken en een geseculariseerde staat als andere staten. Ook dat is een belangrijke reden om Bijbelteksten niet zomaar toe te passen op ‘het joodse volk’ of ‘Israël’, buiten elk verband van roeping en verbond. De vraag is telkens welk Israël en welk volk bedoeld wordt als christenen in Nederland of elders spreken van een bijzondere of zelfs ‘onopgeefbare verbondenheid’ met het volk Israël. In de praktijk blijkt die verbondenheid een bijna kritiekloze steun aan de Israëlische staat en politiek, een theologische verbondenheid met ‘het joodse volk’ als etnisch gegeven, met een joodse staat op etnisch-joodse basis in plaats van op strikt democratische basis.

Ook òns land

Het aan Israël beloofde land is bedoeld als proeftuin voor universele roeping, zodat heel de wereld en elk land ter wereld ‘heilig land van God’ kan worden, land van vrede en gerechtigheid. Zo verstaan de Palestijnse christenen, samen met hun moslim broeders en zusters, ook hun eigen eeuwenlange aanwezigheid in het Heilige Land. Het beloofde land van Palestina, dat ze altijd al deelden met joden, is ook *hun* land waarin ze existentieel en religieus diep verworteld zijn (2.3.2). Deze verworteling dient, evenals die van de joden, voluit erkend te worden binnen de kaders van het internationaal recht. Het was ernstig onrecht dat de Palestijnen bij de oprichting van de staat Israël uit een groot deel van hun land verdreven werden, grotendeels als gevolg van de jodenvervolging in Europa waaraan ze part noch deel hadden. De sindsdien voortdurende Israëlische politiek van bezetting en verdrijving betekent voor de Palestijnen

een levensbedreigende ontworteling, waarvan de ontworteling van duizenden oude olijfbomen een wrang teken is.

Theologische herbezinning

De Palestijnse christenen voelen zich diep geworteld in het Heilige Land, het land van universele roeping, waarvan Jeruzalem de ongedeelde hoofdstad dient te zijn. Daarom doen ze een dringend beroep (zie 2.3.3) op christelijke theologen en kerken wereldwijd om hun 'Israël-theologie' kritisch te herzien wanneer die bedoeld of onbedoeld een theologische legitimatie geeft aan de schending van de Palestijnse rechten op het land en inbreuk maakt op de universele roeping van Israël en kerk, om te beginnen in het Heilige Land. Dit appèl op christelijke theologen geldt met name christen-zionistische kringen die sterk aanwezig zijn in de Verenigde Staten, maar ook in Nederlandse kerken veel invloed hebben.

De bezetting is zonde

Theologie is in haar toespitsing altijd contextuele theologie, en dat betekent: theologie die de dingen en mensen bij de naam durft te noemen. Dat zien we ook gebeuren als in het Palestijnse kairos-document de volgende uitspraak wordt gedaan: "Wij verklaren ook dat de Israëlische bezetting van Palestijns land een zonde is tegen God en de mensheid. Palestijnse mensen worden daardoor beroofd van hun basale mensenrechten, door God gegeven." (2.5)

Tot zulke helderheid willen de Palestijnse christenen ons brengen: Welke politieke en diplomatieke overwegingen ook kunnen worden aangevoerd door Israël en anderen voor de bezetting van Palestijns gebied, er is tenslotte maar één conclusie mogelijk: die bezetting is een ernstige zonde.

Het belang van zo'n duidelijke uitspraak is dat kerken en gelovigen worden uitgenodigd en uitgedaagd om daarmee in te stemmen en dan ook de nodige actie te ondernemen, of de uitspraak tegen te spreken en uit te leggen hoe men die tegenspraak kan verantwoorden. 'Vluchten kan niet meer', het uur van de waarheid is aangebroken, de tijd van echte betrokkenheid of openlijke tegenspraak.

3 EEN WOORD VAN HOOP

Geen illusies

Na doordenking van het *geloof* komt de ontvouwing van de *hoop*, hoop in hopeloze omstandigheden. Ondanks alles is die hoop sterk en vitaal, omdat zij komt van God, die in de opstanding van Christus dood en kwaad overwon, aldus de schrijvers (3.1 en 3.5). Dankzij dat godsvertrouwen blijft er hoop op een betere toekomst, wat heel wat anders is dan het najagen van illusies (3.2).

De Nakba

Hoewel er geen enkele reden is te verwachten dat de situatie van de Palestijnen op korte termijn verbetert, zijn er wel kleine maar belangrijke tekenen van hoop. Eén daarvan is het sterke historische bewustzijn van met name de Nakba (wat 'ramp' betekent) die de Palestijnen trof sinds de oprichting van de staat Israël. Ze werden beroofd van meer dan driekwart van hun land, ca. 500 van hun dorpen werden ontvolkt en verwoest, en vanaf 1967 volgden de bezetting en kolonisatie van hun overgebleven land. Bovendien leven tot op de dag van vandaag honderdduizenden Palestijnen en hun nakomelingen in vluchtelingenkampen. Bewustzijn en herdenking van die aanhoudende Nakba versterken de veerkracht en de vaste wil van veel Palestijnen om te blijven strijden voor de erkenning van hun rechten.

De profetische opdracht van de kerken

Als de Palestijnse kerken, en ook de kerken wereldwijd, hoop putten uit hun geloof in God, ontdekken ze tevens hun profetische roeping. 'Profetisch' betekent dat we de actuele situatie grondig analyseren en 'onthullen' in het licht van Gods Woord en zijn bedoelingen, en we vervolgens in de lijn daarvan spreken en handelen in de hoop op een betere toekomst. Profetisch spreken betekent dat we kerk en theologie bevrijden uit het isolement van vrijblijvend geloven en confronteren met de vraag wat God hier en nu - in deze 'kairos' - van ons vraagt. Profetisch durven spreken en handelen vraagt veel moed, eerlijkheid en liefde (3.4.1), maar alleen zo kan de kerk deelhebben en bijdragen aan Gods koninkrijk op aarde (3.4.2).

4 EEN WOORD VAN LIEFDE

Liefde en verzet

Geloof en hoop vinden hun diepste bron in de *liefde*, liefde die ons in de eerste plaats door God geschonken wordt, maar ook liefde die ons geboden wordt in het Bijbelse gebod van de liefde. Wie zou denken dat het kairosoordocument van de Palestijnse christenen nu uitmondt in een verzachtend en geruststellend slotbetooog over de liefde, zal verrast zijn of schrikken.

Want voor de Palestijnse christenen, in hun context, betekent de eerste implicatie van de liefde: *verzet* (4.2), verzet tegen de Israëlische bezetting; en ze vragen onze steun in dat verzet. Elke christen die leeft uit Gods liefde heeft de dure plicht om zich te verzetten tegen alles wat strijdig is met diezelfde liefde. Zulk verzet kan zelf nooit de weg van het kwaad kiezen, mag niet vervallen tot de gewelddadige middelen en manieren van de tegenstander, geen verzet van de wraak, maar “verzet met liefde als drijfveer” (4.2.3). Het is verzet waarbij steeds ook een beroep wordt gedaan op de menselijke waardigheid van de tegenstander (zie ook 4.2.5), verzet dat is gericht op de bevrijding van slachtoffers en daders (4.2.6).

Verzoening en gerechtigheid

Door ‘liefde’ te ontvouwen als verzet tegen onrecht, nemen de auteurs impliciet afstand van allerlei vredesinitiatieven die eenzijdig gericht zijn op verzoening en dialoog, zonder de vraag naar gerechtigheid helder te stellen en te beantwoorden. Al decennia lang benadrukken Palestijnse theologen, onder andere in de kring van *Sabeel* (een Palestijns christelijke organisatie voor bevrijdingstheologie) de onverbrekelijke samenhang van verzoening en recht. Tussen Israël en de Palestijnen is geen verzoening mogelijk als niet ook de rechten van het Palestijnse volk volledig worden erkend. Te vaak zijn er, ook in de joods-Palestijnse en interreligieuze dialoog, vredesinitiatieven geweest die deze verbinding van verzoening en recht miskenden.

Verzet en terrorisme

De oproep tot verzet raakt direct aan de kwestie van het ‘terrorisme’. In het document wordt deze term voorzichtig gebruikt, tussen aanhalingstekens. Want het gangbare gebruik van de term ‘terrorisme’ kwalificeert het geweld van Palestijnen systematisch als onrechtmatig, terwijl het geweld van het Israëlische leger altijd legitiem zou zijn als bestrijding daarvan (zie 1.5).

Op basis van het internationale recht is het geweld van Palestijnen tegen burgerdoelen onwettig en misdadig, en kan het met recht ‘terrorisme’ genoemd worden. Geweld echter tegen militaire doelen is gewettigd, want volgens internationaal recht heeft elk volk het recht zich gewapend te verzetten tegen militaire bezetting. Het zogenaamd ‘defensieve geweld’ van het Israëlische leger is voor een belangrijk deel strijdig met het internationaal recht en met vele resoluties van de Verenigde Naties. Daarom spreekt men in dit geval ook wel van ‘staatsterrorisme’.

Het Palestijnse terrorisme en Israëlische staatsterrorisme worden overigens mede gevoed door het feit dat de internationale gemeenschap meet met twee maten door te accepteren dat Israël het internationaal recht en VN-resoluties in veel gevallen niet respecteert. Hierdoor lijkt de conclusie van bepaalde gewapende groepen en staten gerechtvaardigd dat alleen de logica van het geweld tot resultaten leidt (zie 7). Het Palestijnse kairosoordocument kiest consequent voor de koers van geweldloos verzet. Burgerlijke ongehoorzaamheid is geboden, maar “we verzetten ons niet met de dood, maar eerder met respect voor het leven” (4.2.5), respect voor het leven van Palestijnen en joden. Men heeft respect voor Palestijnen die hun leven hebben gegeven voor hun land, maar niettemin moet op de weg van de christelijke liefde elke vorm van geweld worden afgewezen, dus zeker die van terroristische aanslagen op burgerdoelen.

Dat neemt niet weg dat de belangrijkste bestrijding van het Palestijnse terrorisme ligt in het wegnemen van de wortels daarvan: de ondraaglijke en uitzichtloze situatie van de Israëlische bezetting. Bij de Israëli’s leeft, mede tegen de achtergrond van hun recente geschiedenis, veel angst voor het Palestijnse terrorisme. Maar de schrijvers zijn ervan overtuigd dat de Israëlische visie op de oorzaken daarvan berust op een fatale omkering van zaken (1.5). Niet het terrorisme van de Palestijnen is oorzaak van Israëlische bezetting en verdrijving, maar omgekeerd zijn gewelddadige bezetting en verdrijving door Israël de oorzaak van Palestijns terrorisme vanuit een uitzichtloze situatie (1.4 en 4.3). Aan beide kanten heerst angst, maar het is de angst van een bezetter tegenover de angst van slachtoffers. Beiden moeten

daarvoor hun eigen verantwoordelijkheid nemen binnen het kader van recht en gerechtigheid, zonder de werkelijke oorzaken te miskennen.

BDS

Uitgerekend onder de noemer van 'de liefde' roepen de Palestijnse christenen elkaar en ons op tot verzet, gewelddoos verzet. Op dat punt worden ze dan ook heel concreet. Samen met vele andere Palestijnse organisaties doen ze een wereldwijde oproep aan individuen, bedrijven en regeringen om over te gaan tot desinvestering en economische boycot ten aanzien van alles wat de bezetting en de bezetter geld oplevert (4.2.6).

Deze oproep is de meest concrete en uitdagende toespitsing van het Palestijnse kairos-document, de lakmoesproef die in kerk en politiek veel discussie zal oproepen, zoals ook het geval was na de verschijning van het Zuid-Afrikaanse kairos-document. Woorden als 'boycot' en 'sancties' klinken ons vaak hard en onverzoenlijk in de oren. Maar het is goed om dan te bedenken dat ze concrete vormen zijn van *gewelddoos* verzet tegen structureel geweld.

In Nederland hebben de kerken meer dan in het verleden aandacht voor de stem van de Palestijnse christenen. Diezelfde 'stem' komt nu met een duidelijk en dringend verzoek: Ondersteun de internationale BDS-campagne: Boycot, Desinvestering en Sancties (zie ook 7). Deze steun, ook van kerken, vraagt moed (4.2.6), maar moed is geboden in dit 'uur van de waarheid'.

Geloof, hoop, liefde en BDS

In contextuele theologie en concreet geloof worden dingen en mensen bij de naam genoemd. Zo ook in dit document van de Palestijnse christenen: een diepgaande bezinning op geloof, hoop en liefde eindigt in hun dringende oproep tot steun aan de BDS-campagne. Minder dan die steun is te weinig, is teken van te weinig moed, van te weinig urgentiebesef. Na dit overrompelende hoofdstuk over 'de liefde' eindigt het Palestijnse kairos-document met een vijftal oproepen.

5 ONZE BOODSCHAP AAN ONZE BROEDERS EN ZUSTERS

De eerste oproep is aan de Palestijnse medechristenen, leken en kerkleiders. Zij worden opgeroepen om sterk en standvastig te zijn, en niet meer te zwijgen, zoals in het verleden teveel gebeurd is.

Namens hen wordt een boodschap van liefde overgebracht aan moslims en joden. Moslims worden opgeroepen in vrede samen te leven met christenen en anderen, en daarbij fanatisme en extremisme tegen te gaan. Deze oproep aan de moslims is ook een signaal aan de wereld dat moslims niet benaderd mogen worden met stereotypen van 'terroristen' en 'de vijand'. Niet minder belangrijk is de boodschap aan de joden: "dat we vandaag in staat moeten zijn elkaar lief te hebben en met elkaar samen te leven zoals we in het verleden met elkaar leefden zonder elkaar te bestrijden." (5.4.2) De schrijvers geloven dat het nog steeds mogelijk is: het politieke leven samen te organiseren op basis van "de logica en de kracht van de liefde", na beëindiging van de bezetting en het herstel van recht (5.4.2; zie ook 2.3.1 en 9.1). Impliciet is daarmee al gezegd wat verderop expliciet wordt gesteld: politiek en staat mogen niet worden gebaseerd op basis van etniciteit of één godsdienst, maar op basis van consequente democratie.

6 ONZE BOODSCHAP AAN DE KERKEN IN DE WERELD

De Palestijnse christenen zijn dankbaar voor de groeiende aandacht en solidariteit van kerken overal ter wereld. Maar drie taken blijven dringend nodig:

- Kijk kritisch naar je eigen (Israël-) theologie (6.1)
- 'Kom en zie!', ontmoet de Palestijnse christenen in hun eigen situatie (6.2)
- Durf stelling te nemen tegen de Israëlische bezetting en kies daarom voor BDS (6.3)

7 ONZE BOODSCHAP AAN DE INTERNATIONALE GEMEENSCHAP

Aan de internationale politiek en wereldgemeenschap wordt gevraagd om op te houden met het meten met twee maten. Sinds de Tweede Wereldoorlog is het internationaal recht steeds belangrijker geworden, evenals de resoluties van de Verenigde Naties. Het is de hoogste tijd dat internationaal recht en VN-resoluties onverkort worden toegepast op het Midden-Oosten conflict. Internationaalrechtelijk is de staat Israël gebaseerd op een verdelingsplan en daaropvolgende resoluties van de Verenigde Naties. Door stelselmatige schending van het internationaal recht en VN-resoluties schendt Israël niet alleen op grove wijze de rechten van de Palestijnen, maar ondermijnt het ook de eigen staatsrechtelijke basis.

In hun oproep aan de internationale gemeenschap herhalen de Palestijnse christenen hun dringende verzoek om de BDS-campagne te steunen.

8 ONZE BOODSCHAP AAN JOODSE EN MOSLIMLEIDERS

Deze oproep is kort maar fundamenteel: laten we over en weer aanspreekbaar zijn op onze gemeenschappelijke religieuze overtuiging, namelijk dat elk mens is geschapen door God en alle mensen daarom gelijkwaardig zijn.

9 EEN BOODSCHAP AAN ONS PALESTIJNSE VOLK EN AAN DE ISRAËLI'S

Het appèl van het Palestijnse kairoos-document eindigt dicht bij eigen huis. Palestijnen en Israëli's leven aan beide kanten in een ziekmakende context van geweld en bezetting. Belangrijker dan ooit zijn onderwijsprogramma's die helpen elkaar niet meer alleen te zien door de bril van conflict, maar als gelijkwaardige mensen (9.2). Dergelijke programma's helpen ook elkaars geschiedenis te leren kennen, en van daaruit begrip te krijgen voor elkaars angsten en beweegredenen (9.3).

Hierbij aansluitend volgt de waarschuwing de 'oplossing' niet te zoeken in een exclusief joodse of islamitische religieuze staat. Zulke exclusiviteit kan alleen maar leiden tot discriminatie en uitsluiting. De Palestijnse leiders worden opgeroepen een einde te maken aan hun interne verdeeldheid, zoals tussen Fatah en Hamas, en tussen andere facties. Deze verdeeldheid veroorzaakt alleen maar meer lijden voor het Palestijnse volk. In dit verband wordt de internationale gemeenschap opgeroepen om te stoppen met 'verdeel en heers politiek', die erop uit is de interne Palestijnse conflicten aan te wakkeren (9.4).

Tenslotte Jeruzalem, een brandpunt van conflict en verdeeldheid, maar ook en altijd weer de stad van profetische visioenen. Alleen als Jeruzalem een stad kan worden van samenleven in vrede, recht en gelijkwaardigheid, is de oplossing van het Israëlijs-Palestijnse conflict in zicht. Daarom moet een ondeelbaar Jeruzalem, als stad van twee volken en drie religies, het eerste onderwerp van politieke onderhandelingen zijn (9.5).

10 HOOP EN VERTROUWEN OP GOD

Het Palestijnse kairos-document eindigt in Jeruzalem, als laatste oriëntatiepunt van “een kreet van hoop in afwezigheid van iedere hoop”. Het is hoop die verankerd ligt in God zelf, en die werkelijkheid kan worden in Israël en Palestina wanneer de roep van de Palestijnse christenen en hun volk wordt gehoord, verstaan en beantwoord.

Colofon

Vertaling: Rena Netjes en Yolanda Voorhaar

Eindredactie: Kim Hop, Hopcopy

Vormgeving: Margo Vlamings i.s.m. Mick Pantelaras

Met dank aan: Meindert Dijkstra, Bisan Kassis, Ghada Zeidan, Henri Veldhuis, Guus Hoelen,
Jan den Hertog en Manon Wolfkamp